

EĞİTİMDE SAĞLAMCILIĞA HAYIR!

Engelli Çocukların Eğitim Hakkı İçin Veli Rehberi

*Kayıttan BEP'e, erişilebilirlikten ayrımcılığa:
Veliler için haklar, başvuru yolları ve pratik bilgiler*

İSTANBUL BAROSU
ENGELLİ HAKLARI MERKEZİ

Istanbul Barosu Yayınları

İstanbul Barosu Yayınları

Genel Yayın Sıra No: 294

2026/5

Birinci Basım

Eylül 2026

Yönetim Yeri

İstanbul Barosu Başkanlığı

İstiklal Cad. Orhan Adli Apaydın Sok. No: 2

Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 393 07 00

www.istanbulbarosu.org.tr

info@istanbulbarosu.org.tr

Yayıncı Sertifika No: 84209

Tasarım ve Uygulama

İstanbul Barosu Görsel İletişim Tasarım Birimi

ISBN : 978-625-91609-2-4

e-ISBN : 978-625-91609-3-1

Baskı

Ege Reklam Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.

Esatpaşa Mh. Ziyapaşa Cd. No:4 34704 Ataşehir / İstanbul

Tel: 0216 470 44 70 www.egebasim.com.tr

Matbaa Sertifika No: 45604

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin

5. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

Eğitimde Sağlamcılığa Hayır!

**Engelli Çocukların
Eğitim Hakkı İçin Veli Rehberi**

*Kayıttan BEP'e, erişilebilirlikten ayrımcılığa: Veliler
için haklar, başvuru yolları ve pratik bilgiler*

İçindekiler

I. OKULA KAYIT VE EĞİTİME ERİŞİM	11
1. Çocuğumu okula kaydetmek istemiyorlar. Ne yapmalıyım?	12
<i>Kayıt hakkı, başka okula yönlendirme, yazılı ret talebi ve başvuru yolları</i>	
2. Okul benden engelli/sağlık raporu isteyebilir mi?.....	15
<i>Okul kaydı, sağlık raporu, RAM süreci ve kişisel veriler</i>	
3. “Gölge öğretmen olmadan çocuğunuzu alamayız,” denebilir mi? ..	18
<i>Gölge öğretmen, kolaylaştırıcı kişi ve eğitim hakkı</i>	
4. Çocuğumu başka bir okula veya sınıfa göndermek istiyorlar. Ne yapabilirim?	20
<i>Eğitsel değerlendirme, yerleştirme kararı, velinin sürece katılımı ve itiraz hakkı</i>	
II. BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM VE DESTEKLER	25
5. BEP nedir? Ben bu sürece katılabilir miyim?	26
<i>BEP geliştirme birimi, velinin katılım hakkı, programın hazırlanması ve uygulanması</i>	
6. Destek eğitim odası nedir? Çocuğum yararlanabilir mi?	30
<i>Destek eğitim odasının açılması, ders saatleri, öğretmen görevlendirilmesi ve BEP ilişkisi</i>	
7. Çocuğum için okulda hangi düzenlemeleri isteyebilirim?.....	33
<i>Sınıf içi düzenlemeler, sınav uyarlamaları, ek süre, erişilebilir materyal ve makul düzenleme</i>	
III. ERİŞİLEBİLİRLİK VE YARDIMCI CİHAZLAR	37
8. Okul veya ders materyalleri erişilebilir değil. Ne yapabilirim?	38
<i>Fiziksel erişilebilirlik, rampa, asansör, erişilebilir tuvalet ve eğitim materyalleri</i>	
9. Çocuğum işitme cihazı, tekerlekli sandalye, beyaz baston, protez veya iletişim cihazı kullanıyor. Okulun sorumluluğu nedir?	41
<i>Yardımcı cihaz kullanımı, FM/uzak mikrofon sistemleri, cihaz güvenliği ve okulun sorumluluğu</i>	

IV. GÜVENLİ OKUL, AYRIMCILIK VE MAHREMİYET.....	45
10. Çocuğum akran zorbalığına uğruyor. Ne yapmalıyım?	46
<i>Zorbalığın belgelenmesi, okulun önleme yükümlülüğü ve başvuru yolları</i>	
11. Öğretmen veya okul yönetimi ayrımcı davranıyorsa ne yapabilirim?	48
<i>Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık, makul düzenleme yükümlülüğü, TİHEK ve diğer başvuru yolları</i>	
12. Çocuğumun engellilik bilgileri diğer velilerle paylaşılabilir mi?	51
<i>Özel nitelikli kişisel veriler, KVKK ve hukuka aykırı veri paylaşımı</i>	
V. BAŞVURU VE HAK ARAMA YOLLARI	53
13. Okula dilekçe verdim ama hiçbir şey yapılmadı. Şimdi ne olacak?.....	54
<i>Başvuruların cevaplandırılması, üst makama başvuru, TİHEK, KDK ve yargı yolları</i>	
14. Başvururken nelere dikkat etmeliyim?	56
<i>Olayların belgelenmesi, evrak kayıt numarası, deliller ve açık talep oluşturma</i>	
VI. DİLEKÇE HAZIRLAMA VE TEMEL MEVZUAT	59
1. ÇOCUĞUN OKULA KAYDINDA SORUN YAŞANIYORSA	60
2. SAĞLIK RAPORU VEYA “ENGELLİ RAPORU” İSTENİYORSA.....	61
3. “GÖLGE ÖĞRETMEN / KOLAYLAŞTIRICI KİŞİ GETİRİN” DENİYORSA	62
4. ÇOCUĞUN BAŞKA OKULA VEYA ÖZEL EĞİTİM SINIFINA GÖNDERİLMESİ İSTENİYORSA	63
5. BEP HAZIRLANMIYORSA VEYA VELİ BEP SÜRECİNE KATILAMIYORSA	64
KISA MEVZUAT LİSTESİ.....	66

TEŞEKKÜR

Bu rehber, engelli çocukların eğitim hakkının yalnızca mevzuatta tanınan bir hak olarak kalmaması; okulun kapısından sınıfa, ders materyallerinden sınavlara, akran ilişkilerinden idari başvuru süreçlerine kadar eğitim yaşamının her alanında eşit, erişilebilir ve ayrımcılıktan uzak biçimde hayata geçirilmesine katkı sunmak amacıyla hazırlandı.

Rehberin ortaya çıkmasını sağlayan en önemli kaynak, özne olarak sınıflarında var olma mücadelesi veren engelli çocuklar ve çocuklarının eğitim hakkı için yıllardır mücadele eden engelli çocukların ailelerinin deneyimleridir. Okul kayıtlarında karşılaşılan engellerden erişilebilirlik sorunlarına, BEP süreçlerinden akran zorbalığına kadar öğrenci ve velilerin yaşadıkları sorunlar, eğitim hakkının yalnızca okula kayıt yaptırmaktan ibaret olmadığını; çocuğun okul yaşamının tamamına eşit ve güvenli biçimde katılabilmesini gerektirdiğini göstermektedir.

Haklarını ararken yaşadıkları deneyimleri paylaşan, karşılaştıkları sorunları görünür kılan ve başka çocukların aynı engellerle karşılaşmaması için mücadele eden bütün çocuklara, ailelere ve hak savunucularına teşekkür ederiz.

Engelli çocukların eğitim hakkını savunan hukukçuların, eğitimcilerin, özel eğitim alanında çalışan uzmanların, sivil toplum örgütlerinin ve hak temelli çalışmalar yürüten herkesin birikimi de bu rehberin dayandığı ortak mücadele zemininin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Bu rehberin, velilerin karşılaştıkları sorunları adlandırabilmelerine, haklarının hukuki dayanaklarını görebilmelerine ve

gerektiğinde etkili biçimde başvuru yapabilmelerine yardımcı olmasını diliyoruz.

Rehberin hazırlanması için emek veren Av. Deniz Yazgan’a, Av. Mücahit Gün’e ve Av. Taha Enes Çağlar’a teşekkür ederiz.

Bir kez daha hatırlatıyoruz: Eğitim tüm çocukların hakkıdır; bu hakkın kullanılabilmesi bir lütuf, iyi niyet veya ayrıcalık değil, kamunun yerine getirmek zorunda olduğu bir yükümlülüktür.

İstanbul Barosu
Engelli Hakları Merkezi

I. OKULA KAYIT VE EĞİTİME ERİŞİM

1. Çocuğumu okula kaydetmek istemiyorlar. Ne yapmalıyım?

Okul yönetimi, çocuğumun engelli olduğunu öğrendikten sonra “Bu okul çocuğunuza uygun değil”, “Burada zorlanır”, “Başka bir okul sizin için daha iyi olur” diyor. Çocuğumu kaydetmek istemezlerse ne yapmalıyım?

Çocuğunuzun engelli olması, tek başına okul kaydının reddedilmesi için bir gerekçe değildir.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun 15. maddesi, hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceğini; engellilerin özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede, bütünleştirilmiş ortamlarda ve eşitlik temelinde eğitimden ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılacağını düzenler.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği de özel eğitim hizmetlerinin çocuğu sosyal ve fiziksel çevresinden mümkün olduğunca ayırmadan yürütülmesini ve gerekli uyarlamalar yapılarak diğer çocuklarla birlikte eğitim görmesine öncelik verilmesini esas kabul eder. Yönetmelik ayrıca özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmelerini esas olarak benimser.

Bu nedenle okulun ilk yapması gereken, “Bu çocuk bizim okulumuza uygun mu?” diye değerlendirmek değil; çocuğun eğitim hakkından yararlanabilmesi için mevzuatta öngörülen kayıt, değerlendirme, yerleştirme ve destek süreçlerini işletmektir.

HAKKINIZ NE?

Engelli çocukların diğer çocuklarla eşit koşullarda eğitim hakkı vardır. Eğitim sistemi, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin

eğitimlerini mümkün olduğunca akranlarıyla birlikte sürdürmelerini esas alır. Özellikle okul öncesi eğitim kurumları ve ilkokullar bakımından Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 34. maddesi açıktır. Çocuğun kaydı sırasında il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunca daha önce verilmiş bir yerleştirme kararının bulunması şart değildir. Böyle bir karar yoksa gerekli süreci okul yönetimi başlatır. Daha sonra verilen yerleştirme kararı öğrencinin kayıtlı olduğu okula uygunsa öğrenci aynı okulda devam eder; farklı bir yerleştirme kararı verilirse buna uygun nakil veya geçiş işlemleri yapılır. Özel eğitim programı uygulayan ortaöğretim okulları dahil olmak üzere diğer kademelerin kayıt ve yerleştirme kuralları ayrıca değerlendirilmelidir.

Ayrıca öğrencinin hangi özel eğitim ortamında eğitim görmesinin uygun olduğuna ilişkin değerlendirme, okul müdürünün kişisel kanaatine bırakılmış değildir. Eğitsel değerlendirme ve tanılama RAM’da oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılır; yerleştirme ise Yönetmelikte öngörülen usulle il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunca karara bağlanır.

Bu nedenle okul yönetiminin kendi değerlendirmesiyle;

“Biz bu çocuğa eğitim veremeyiz.”

“Öğretmenimiz bu konuda eğitimli değil.”

“Sınıfımız çok kalabalık.”

“Çocuğunuz burada zorlanır.”

gibi gerekçeler ileri sürmesi, tek başına çocuğun eğitim hakkını ortadan kaldırmaz.

Çözüm, çocuğu eğitim ortamından uzaklaştırmak değil; eğitim ortamındaki engelleri ortadan kaldırmaktır.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

Sözlü retle yetinmeyiniz.

- Okul çocuğunuzu kaydetmeyeceğini söylüyorsa bunun gerekçesinin yazılı olarak bildirilmesini isteyiniz.
- Okul müdürlüğüne yazılı başvurunuz. Çocuğunuzun kayıt işlemlerinin yapılmasını talep ediniz ve dilekçenizin evrak kayıt numarasını alınız.
- Söylenenleri not ediniz. Görüşmenin tarihini, görüştüğünüz kişiyi ve size söylenen gerekçeyi kaydediniz; yazışmaları saklayınız.
- Hangi mevzuat hükmüne dayanıldığını sorunuz.

Gerçek bir kayıt/yerleştirme engeli ile engelliliğe dayalı bir ret birbirinden ayrılmalıdır.

Sorun çözülmezse İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne, gerektiğinde İl Millî Eğitim Müdürlüğüne yazılı başvuruda bulununuz. İl/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevleri arasında öğrencilerin kayıt ve nakil işlemlerini izlemek ve öğrencilerin eğitim sistemi dışında bırakılmamasına yönelik tedbirler almak da bulunmaktadır.

DİKKAT!

Açıkça “Kaydınızı yapmıyoruz” denmemesi, mutlaka sorun olmadığı anlamına gelmez.

“Biz sizi reddetmiyoruz ama başka okul çocuğunuz için daha iyi olur,” şeklindeki ısrarlı yönlendirmeler de çocuğun engelliliğine dayanıyorsa ve velinin kayıt hakkında vazgeçmesine yol açıyorsa önemlidir. Bu nedenle **fiili yönlendirmeleri de belgeleyiniz.**

2. Okul benden engelli/sağlık raporu isteyebilir mi?

SORU

Okul, çocuğumun engelli olduğunu öğrendi ve benden sağlık raporu, engelli sağlık kurulu raporu veya Rehberlik ve Araştırma Merkezi raporu istedi. Bu belgeleri vermek zorunda mıyım?

Her okul kaydında bütün engelli çocuklardan sağlık veya engelli raporu istenebileceği şeklinde genel bir kural yoktur. Ancak çocuğun özel eğitim hizmetlerinden yararlanması, eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılması, yerleştirme veya belirli desteklerin sağlanması gibi işlemlerde mevzuatın öngördüğü belgeler gerekir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 8. maddesi, eğitsel değerlendirme ve tanılama için gerekli belgeleri ayrıca saymıştır. Buna göre öğrencinin uygun eğitim ortamına yönlendirilmesi amacıyla yapılan başvurularda Engelli Sağlık Kurulu Raporu gerektiğinde istenir. Özel öğretim kurumlarında destek eğitim hizmeti alınmasına yönelik başvurularda ise Engelli Sağlık Kurulu Raporu açıkça aranan belgeler arasındadır.

Dolayısıyla okula kayıt işlemi ile RAM'daki eğitsel değerlendirme sürecinde gerekli olabilecek sağlık raporunu birbirine karıştırmamak gerekir. Burada önemli olan, okula kayıt ile özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesini birbirinden ayırmaktır.

HAKKINIZ NE?

Rehberlik ve Araştırma Merkezinin temel işlevlerinden biri çocuğun eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecini yürütmektir. Bu süreç sonucunda çocuğun hangi özel eğitim hizmetlerine

ihtiyaç duyduğu değerlendirilir. Bu süreç, okul yönetiminin kendi başına tıbbi değerlendirme yapması anlamına gelmez. Özel eğitim ihtiyacına ilişkin eğitsel değerlendirme ve tanılama, sağlık raporundan ibaret değildir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 7. maddesine göre bu değerlendirme RAM'daki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca yapılır. Çocuğun tüm gelişim alanlarındaki özellikleri, akademik yeterlilikleri ve eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilir. Süreçte veli veya çocuğun görüşünün alınması da zorunludur.

Bu nedenle bir sağlık raporunun varlığı, okul müdürüne tek başına çocuğun hangi sınıfta veya hangi eğitim ortamında eğitim göreceğine karar verme yetkisi vermez. Aynı şekilde, okul öncesi ve ilkokul bakımından yerleştirme kararının henüz bulunmaması kayıt yapılmasına engel değildir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 34. maddesi gereğince kayıt yapılır ve yerleştirme işlemlerinin başlatılması okul yönetiminin sorumluluğundadır.

Dolayısıyla: “Önce RAM raporu getirin, aksi halde çocuğunuzu hiçbir şekilde kaydetmeyiz.” şeklindeki bir yaklaşımın hukuki dayanağının ayrıca sorgulanması gerekir.

DİKKAT!

RAM bir sağlık kuruluşu değildir. Sağlık alanındaki tanılama ile çocuğun eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi aynı şey değildir. Bir tıbbi tanının bulunması, tek başına çocuğun hangi sınıfta, hangi yöntemle veya hangi desteklerle eğitim alacağı sorusunun cevabı değildir. Çocuğa tanısından ibaretmiş gibi yaklaşılmamalıdır.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- Okuldan hangi belgeyi, hangi işlem için ve hangi mevzuat hükmüne dayanarak istediğini sorunuz. “Kayıt için mi istiyorsunuz, yoksa özel eğitim hizmetlerinin planlanması için mi?” sorusunu açıkça yöneltiniz.
- Belge talebi nedeniyle kayıt yapılmıyorsa bunu yazılı olarak bildirmelerini isteyiniz.
- RAM’a yönlendirme söz konusuysa bunun hangi amaçla yapıldığını ve sürecin nasıl işleyeceğini öğreniniz.

Çocuğunuza ait sağlık ve engellilik bilgilerinin özel nitelikte kişisel veri olduğunu unutmayınız. Gereksiz biçimde öğretmenler, diğer veliler veya öğrencilerle paylaşılmasına rıza göstermek zorunda değilsiniz.

3. “Gölge öğretmen olmadan çocuğunuzu alamayız,” denebilir mi?

SORU

Okul, çocuğumun sınıfta desteklenmesi gerektiğini söylüyor ve “Bir gölge öğretmen bulmanız lazım, yanında biri olmazsa sınıfa alamayız,” diyor. Böyle bir şart koya-bilir mi?

“Gölge öğretmen” adı ile velinin ücretini ödeyeceği bir kişiyi temin etmesi, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde genel bir kayıt veya okula devam şartı olarak düzenlenmemiştir.

Ancak burada önemli bir ayırım vardır: MEB uygulamasında artık “kolaylaştırıcı kişi” uygulaması bulunmaktadır. MEB’in güncel açıklamasına göre bu uygulama, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci bakımından velinin/vasinin talebi ve BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda uygulanmaktadır. Düzenleme 20 Aralık 2024 tarihli Bakanlık Makam Oluruna dayanmaktadır.

HAKKINIZ NE?

Engelliler Hakkında Kanunun 15. maddesi açıktır; hiçbir gerekçeyle engellinin eğitim alması engellenemez. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitime erişiminin sağlanması ve kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının yürütülmesi kamusal eğitim hizmetinin bir parçasıdır. İl ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevleri arasında da özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim hizmetlerine ilişkin çalışmalar yapmak ve kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının yürütülmesini sağlamak bulunmaktadır.

Çocuğunuzun sınıfta desteğe ihtiyaç duyması halinde öncelikle çocuğın bireysel ihtiyaçları değerlendirilmeli; BEP, destek eğitim, sınıf içi uyarlamalar ve mevzuatın öngördüğü diğer destekler ele alınmalıdır. Ailenin ekonomik imkânlarıyla özel bir kişi çalıştırabilmesi ile çocuğın anayasal eğitim hakkı birbirine karıştırılmaz.

Başka bir ifadeyle: “Gölge öğretmen tutabiliyorsanız çocuğınızı alırsız, tutamıyorsanız alamayız,” şeklindeki bir koşul eğitim hakkı ve ayrımcılık yasağı bakımından ciddi bir hukuki sorun oluşturur.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

Böyle bir talep sözlü olarak iletilirse yazılı hale getirilmesini isteyiniz.

“Çocuğımın okula/ sınıfa devamının hangi mevzuat hükmüne dayanılarak aile tarafından sağlanacak bir personel şartına bağlandığını bildirmenizi istiyorum,” şeklinde yazılı başvuruda bulununuz.

DİKKAT!

Çocuğın yanında belirli bir destek kişinin bulunmasının yararlı görülmesi başka şeydir; çocuğın okula kabulünün ailenin ücretini ödeyeceği bir personel bulmasına bağlanması başka şeydir.

- Çocuğın hangi alanlarda desteğe ihtiyaç duyduğunun belirlenmesini ve gerekli eğitsel düzenlemelerin yapılmasını talep ediniz.
- BEP geliştirme biriminin toplanmasını ve çocuğın ihtiyaçlarının burada değerlendirilmesini isteyiniz.
- Çocuğın okula devamı fiilen engelleniyorsa İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne yazılı olarak başvurunuz.

4. Çocuğumu başka bir okula veya sınıfa göndermek istiyorlar. Ne yapabilirim?

SORU

Çocuğum halihazırda bir okulda veya genel eğitim sınıfında eğitim görüyor. Okul yönetimi “Bu sınıfta yapamaz,” “Özel eğitim sınıfına geçmesi daha iyi olur,” veya “Başka bir okula gitmeli,” diyor. Okul buna tek başına karar verebilir mi?

Hayır, çocuğun eğitim ortamının değiştirilmesi, yalnızca okul yönetiminin veya bir öğretmenin kişisel kanaatine bırakılamaz.

Çocuğun özel eğitim ihtiyacının belirlenmesi, eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci sonucunda yapılır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca bu değerlendirme RAM bünyesinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından gerçekleştirilir.

Çocuğun resmî bir okula yerleştirilmesine ilişkin karar ise Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda ve velinin yazılı talebi dikkate alınarak, il veya ilçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından verilir.

Dolayısıyla öğretmenin veya okul müdürünün “Bu çocuk bu sınıfta yapamaz”, “Özel eğitim sınıfına gitmeli” ya da “Başka bir okula gönderilmeli” şeklindeki değerlendirmesi tek başına bir yerleştirme kararı değildir.

HAKKINIZ NE?

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, çocuğun hangi eğitim ortamından yararlanacağını belirlenmesini belirli bir usule bağlamıştır. Yönetmeliğin 40. maddesine göre Özel Eğitim Hizmetleri

Kurulu, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda ve velinin yazılı talebini dikkate alarak bireyin resmî bir okula yerleştirilmesine karar verir.

Bu düzenleme önemlidir. Çünkü yerleştirme kararı;

- yalnızca çocuğun engel tanısına,
- öğretmenin gözlemine,
- okul müdürünün kanaatine,
- sınıfın mevcut koşullarına

indirgenemez.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ayrıca kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimi özel eğitim hizmetlerinin temel yöntemlerinden biri olarak düzenlemektedir. Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler eğitimlerini akranlarıyla aynı sınıfta tam zamanlı veya özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak sürdürebilirler.

Engelliler Hakkında Kanun'un 15. maddesi de bu düzenlemelerin yorumlanmasında temel ilkedir: engellilerin eğitim alması hiçbir gerekçeyle engellenemez; eğitim, engellilerin özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede, bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanmalıdır.

Bu nedenle çocuğun mevcut eğitim ortamında güçlük yaşaması halinde ilk soru yalnızca “Çocuğu nereye gönderelim?” olmamalıdır. Çocuğun mevcut ortamda eğitimi sürdürebilmesi için mevzuatta öngörülen desteklerin ve uyarlamaların uygulanıp uygulanmadığı da değerlendirilmelidir.

Veli olarak karara katılma hakkınız vardır:

Velinin rolü yalnızca kendisine verilen kararı öğrenmek değildir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 40. maddesi uyarınca,

yerleştirme kararında velinin yazılı talebinin dikkate alınmasını öngörmektedir. Ayrıca gerektiğinde velinin Özel Eğitim Hizmetleri Kuruluna katılımı sağlanabilir. Daha önemlisi, verilen karara karşı itiraz hakkınız vardır. Yönetmeliğin 42. maddesine göre veli, eğitsel değerlendirme ve tanılama veya yerleştirme kararına, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 30 iş günü içinde itiraz edebilir. İtirazın da en geç 30 iş günü içerisinde sonuçlandırılması ve sonucunun veliye yazılı olarak bildirilmesi gerekir.

Dolayısıyla: “Öğretmen baş edemiyor.”, “Sınıf çok kalabalık.”, “Diğer veliler rahatsız oluyor.” gibi gerekçeler tek başına çocuğun eğitim ortamının değiştirilmesi için yeterli değildir.

DİKKAT!

“Çocuğun iyiliği için” ifadesi tek başına hukuki gerekçe değildir. Çocuğun üstün yararı gerçekten değerlendirilmelidir; ancak bu kavram **engelli çocuğu akranlarından ayırmanın otomatik gerekçesi olarak kullanılamaz**. Önce şu soru sorulmalıdır:

“Çocuğun mevcut sınıfında akranlarıyla birlikte eğitimini sürdürebilmesi için ne yaptık ve başka ne yapabiliriz?”

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- Başka okula veya sınıfa yönlendirme önerisinin gerekçesini yazılı olarak isteyiniz.
- Çocuğun mevcut eğitim ortamında kalabilmesi için hangi uyarılama ve desteklerin denendiğini sorunuz.
- Çocuğun BEP’inin uygulanıp uygulanmadığını ve ihtiyaçlarının doğru biçimde değerlendirilip değerlendirilmediğini kontrol ediniz.

- Yeni bir eğitsel değerlendirme gerekiyorsa RAM sürecinin usulüne uygun yürütülmesini talep ediniz.
- Hakkınızda verilen değerlendirme ve yerleştirme kararlarının size açıklanmasını ve ilgili mevzuatta öngörülen itiraz yollarının bildirilmesini isteyiniz.
- Çocuğun görüşünün, yaşı ve gelişim düzeyi dikkate alınarak süreçte gözetilmesini talep ediniz.

II. BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM VE DESTEKLER

5. BEP nedir? Ben bu süreçte katılabilir miyim?

SORU

Okulda sürekli “BEP” deniyor. BEP tam olarak nedir? Kim hazırlıyor? Veli olarak benim görüşüm alınmak zorunda mı? Hazırlanan BEP’i görebilir miyim?

BEP, **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı**dır. Veli BEP sürecinin dışında değildir; BEP geliştirme biriminin doğrudan üyesidir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 47. maddesine göre özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için okulda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlamak üzere BEP geliştirme birimi oluşturulması zorunludur. Bu birimde okul müdürü veya müdür yardımcısı, rehberlik öğretmeni, sınıf öğretmeni, öğrencinin derslerini okutan alan öğretmenleri yanında öğrencinin velisi ve öğrencinin kendisi de yer alır.

Dolayısıyla veli, BEP’in kendisine sonradan bildirildiği kişi değil; BEP’in hazırlanması ve değerlendirilmesi sürecinin tarafıdır.

HAKKINIZ NE?

BEP, çocuğa verilen genel ve soyut bir “özel eğitim planı” değildir. Programın çocuğun bireysel eğitim ihtiyaçlarına göre oluşturulması gerekir. BEP geliştirme biriminin görevleri Yönetmeliğin 48. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Birim;

- BEP’in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesini koordine eder,
- öğrencinin gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP’te değişiklik yapar,

- eğitim ortamının düzenlenmesi ile materyallerin geliştirilmesi ve temini konusunda önerilerde bulunur,
- öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem, teknik ve materyalleri belirler,
- gerektiğinde destek eğitim odasında verilecek eğitimi planlar.

Bu nedenle BEP yalnızca öğretmenin hazırladığı ve velinin imzaladığı bir belge olarak görülemez.

Veli BEP geliştirme biriminin üyesidir:

Yönetmeliğin 47. maddesi, öğrencinin velisini açıkça BEP geliştirme biriminin üyeleri arasında saymaktadır. Bu hüküm nedeniyle velinin BEP sürecine katılması okul yönetiminin takdirine bırakılmış bir “iyi uygulama” değildir. Velinin çocuğunun günlük yaşamda yapabildikleri, iletişim biçimi, güçlü yönleri, güçlük yaşadığı alanlar ve hangi desteklerden yarar gördüğü hakkındaki bilgisi BEP’in bireyselleştirilmesinde önemlidir. Aynı zamanda BEP değişmez bir belge değildir. Yönetmeliğin 48. maddesi, öğrencinin gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçlarına göre BEP’te değişiklik ve düzenleme yapılmasını BEP geliştirme biriminin görevleri arasında saymaktadır.

BEP ölçme ve değerlendirmeyi de etkiler:

Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde öğrencinin BEP’i esas alınır. Ayrıca sınav ve diğer ölçme ve değerlendirme süreçlerinde öğrencinin yetersizlik türü, gelişim özellikleri ve eğitim performansı doğrultusunda süre, ortam, yöntem, cihaz ve materyallerde gerekli düzenlemelerin yapılması gerekir. Dolayısıyla BEP’in doğru hazırlanması yalnızca ders içindeki öğretimi değil, çocuğun başarısının nasıl değerlendirileceğini de doğrudan etkiler.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **BEP geliştirme birimi toplantısına katılmayı talep ediniz.** Siz bu birimin mevzuatta açıkça sayılan üyelerinden birisiniz.
- **Toplantı öncesinde çocuğunuzun ihtiyaçlarını not ediniz.** Çocuğun hangi alanlarda desteğe ihtiyaç duyduğunu, hangi yöntemlerle daha iyi öğrendiğini, iletişim ihtiyaçlarını ve okulda karşılaştığı engelleri somutlaştırınız.
- **BEP'teki hedeflerin çocuğunuza özgü olup olmadığını kontrol ediniz.** Başka öğrenciler için hazırlanmış standart ifadelerin değiştirilmeden kullanılması, bireyselleştirilmiş eğitim programının amacıyla bağdaşmaz.
- **Eğitim ortamına ilişkin düzenlemeleri de gündeme getiriniz.** BEP geliştirme biriminin görevi yalnızca akademik hedef belirlemek değildir. Eğitim ortamı, materyaller, öğretim yöntemleri ve değerlendirme araçları konusunda da karar ve öneriler geliştirebilir.
- **BEP'in uygulanmasını talep ediniz.** BEP yalnızca

DİKKAT!

BEP yalnızca imzalanacak bir form değildir. Velinin önüne hazırlanmış bir belge koyularak yalnızca imzasının istenmesi, BEP geliştirme biriminde velinin bulunmasını öngören düzenlemenin amacıyla bağdaşmaz. Aynı şekilde BEP'in eğitim-öğretim yılının başında hazırlanıp dosyaya kaldırılması yeterli değildir. Yönetmelik BEP'in hazırlanmasını, uygulanmasını, izlenmesini, değerlendirilmesini ve gerektiğinde değiştirilmesini birlikte öngörmektedir.

hazırlanacak bir evrak değildir; Yönetmelik açıkça BEP'in uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesini de öngörmektedir.

- **Çocuğun ihtiyaçları deđiőtirse BEP'in yeniden değerlendirilmesini isteyiniz.** BEP geliştirme biriminin öğrencinin gelişimi ve eğitim ihtiyaçlarına göre programda değerşiklik yapma görevi bulunmaktadır.

6. Destek eğitim odası nedir? Çocuğum yararlanabilir mi?

SORU

Okulda destek eğitim odası bulunmuyor ya da okul yönetimi “Yerimiz yok”, “Öğretmenimiz yok”, “Destek eğitim odası açmak zorunda değiliz” diyerek çocuğuma bu eğitimi vermiyor. Çocuğum destek eğitim odasından nasıl yararlanır?

Destek eğitim odası, koşulları oluştuğunda okul yönetiminin tercihi bırakılmış bir destek değildir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin bulunduğu okullarda bu hizmetin oluşturulmasına ilişkin yükümlülükler öngörür.

Destek eğitim odası; tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören öğrencilerin, kayıtlı oldukları sınıflardaki derslerin yanı sıra ihtiyaç duydukları alanlarda bireyselleştirilmiş destek almalarını sağlayan resmî bir eğitim ortamıdır. Fiziki mekân veya öğretmen yetersizliği, çocuğun bu destekten yararlanma ihtiyacının değerlendirilmemesi için tek başına yeterli gerekçe değildir; idarenin mevzuatta öngörülen çözüm yollarını işletmesi gerekir.

HAKKINIZ NE?

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 25. maddesi uyarınca, bünyesinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenci bulunan okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki resmî ve özel okullarda destek eğitim odası açılması öngörülmektedir. Destek eğitim odası, okul müdürlüğünün tek-

lifi ve İl/İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun onayı doğrultusunda İl veya İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerince açılır.

Destek eğitim odası uygulamasına ilişkin mevzuatta öngörülen temel esaslar şunlardır:

- **Ders Saati Sınırı:** Öğrencinin destek eğitim odasında alacağı haftalık toplam ders saati, kayıtlı bulunduğu haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşamaz. Örneğin, haftalık 30 ders saati olan bir öğrenci için haftada azami 12 ders saati destek eğitimi planlanabilir.
- **Eğitimin Şekli ve Bireysellik:** Temel kural eğitimin tek öğrenciye bir öğretmen olacak şekilde bire bir (bireyselleştirilmiş) verilmesidir. Ancak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme biriminin kararıyla eğitim performansı denk düzeydeki öğrencilerle en fazla 3 kişilik grup eğitimi de yapılabilir.
- **Görevlendirilecek Öğretmenler:** Destek eğitim odasında öncelikle okulun kadrolu özel eğitim öğretmenleri ile ilgili alan/branş öğretmenleri görevlendirilir. İhtiyaç halinde İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından diğer okullardan veya kurumlardan öğretmen görevlendirmesi yapılır. Okul müdürü ve müdür yardımcıları destek eğitim odalarında ders görevi üstlenemezler.
- **Ölçme ve Not Değerlendirmesi:** Destek eğitim odasında yürütülen derslerin ölçme ve değerlendirme sonuçları, öğrencinin o derse ait dönem karne notuna doğrudan yansıtılır.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **Okul Müdürlüğüne Yazılı Başvurunuz:** Çocuğunuzun tam zamanlı kaynaştırma kararını ve RAM raporunu dayanak göstererek Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25. maddesi

kapsamında okul bünyesinde destek eğitim odası açılması ve BEP geliştirme biriminin toplanması talebiyle yazılı dilekçe veriniz ve evrak kayıt numarasını alınız.

- **BEP Geliştirme Biriminde Dersleri Belirleyiniz:** BEP geliştirme birimi toplantısında çocuğun hangi derslerden veya alanlardan, haftada kaç saat destek almasının uygun olduğunun değerlendirilmesini talep ediniz; alınan kararların toplantı tutanağına ve BEP'e işlenmesini isteyiniz.
- **İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne Başvurunuz:** Okul idaresi yer veya öğretmen bulunmadığını ileri sürerek destek eğitim odasını açmıyorsa, İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'nün ilgili birimine yazılı olarak başvurunuz; okulda destek eğitim odasının açılması ve gerekli öğretmen görevlendirmesinin değerlendirilmesini talep ediniz.

DİKKAT!

Destek eğitim odası çocuğu akranlarından soyutlama veya genel sınıftan uzaklaştırma aracı değildir. Eğitim kural olarak okulun ders saatleri içerisinde verilir; ancak velinin yazılı onayı bulunması şartıyla ders bitiminde veya hafta sonlarında da planlanabilir.

Okul yönetiminin “odamız yok” veya “öğretmenimiz yok” gibi gerekçeler ileri sürmesi, tek başına çocuğun destek eğitim hizmetinden yararlanma ihtiyacının karşılanmaması için yeterli bir hukuki gerekçe oluşturmaz. Somut durumda idarenin mevzuattan doğan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği ayrıca değerlendirilmelidir.

7. Çocuğum için okulda hangi düzenlemeleri isteyebilirim?

SORU

Çocuğumun dersleri takip etmesini, sınıfa uyumunu ve sınavlarda zorlanmamasını istiyorum. Okuldan ve öğretmenlerden sınıf içi yerleşim, sınavlar ve materyaller konusunda hangi somut uyarlamaları yapmalarını talep edebilirim?

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin akranlarıyla eşit koşullarda eğitime erişebilmeleri için eğitim ortamlarında, ders materyallerinde ve ölçme ve değerlendirme süreçlerinde öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına uygun uyarlamaların değerlendirilmesi gerekir.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 15. maddesi uyarınca engellilerin eğitim alması hiçbir gerekçeyle engellenemez. Eğitim ortamlarında gerekli makul düzenlemelerin yapılması, eşit eğitim hakkının sağlanmasının bir parçasıdır. Somut durumda gerekli ve uygun bir makul düzenlemenin yapılmaması, koşulları oluştuğunda engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı bakımından hukuki sorun doğurabilir.

HAKKINIZ NE?

Mevzuat ve çocuğun bireysel eğitim ihtiyaçları kapsamında okul yönetiminden ve BEP geliştirme biriminden talep edilebilecek başlıca uyarlama alanları şunlardır:

1. Sınıf İçi ve Mekânsal Uyarlamalar:

- **Oturma Düzeni:** Öğrencinin görme, işitme, dikkat, iletişim veya diğer bireysel ihtiyaçları dikkate alınarak tahtayı ve öğ-

retmeni daha iyi takip edebileceği, dikkat dağıtıcı uyarıların azaltıldığı veya iletişimin kolaylaştırıldığı bir oturma düzeni oluşturulması değerlendirilebilir.

- **Fiziksel Konum:** Bedensel engeli veya hareket kısıtlılığı bulunan öğrenciler bakımından sınıfın erişilebilir bir katta konumlandırılması, sınıf ve bina içindeki fiziksel engellerin kaldırılması ve gerekli diğer erişilebilirlik düzenlemelerinin yapılması talep edilebilir.
- **Duyusal Düzenlemeler ve Mola:** Duyusal hassasiyeti veya aşırı uyarılma gücü bulunan öğrenciler bakımından, çocuğun bireysel ihtiyacına göre kısa süreli dinlenme veya sakinleşme molaları ile uyarıların azaltılmasına yönelik düzenlemeler BEP geliştirme biriminde değerlendirilebilir.

2. Ölçme ve Değerlendirme (Sınav) Uyarlamaları:

- **Ek Süre:** Öğrencinin engellilik durumu, gelişim özellikleri ve eğitim performansı gerektiriyorsa sınavlarda veya diğer ölçme ve değerlendirme uygulamalarında ek süre verilmesi değerlendirilebilir. Süre ve uygulama biçimi öğrencinin bireysel ihtiyacına ve ilgili mevzuata göre belirlenmelidir.
- **Materyal Formatı:** Az gören öğrenciler için büyük puntolu veya yüksek okunabilirlikte materyal; görme engelli öğrenciler için Braille, sesli veya erişilebilir dijital format; diğer öğrenciler için ise ihtiyaçlarına uygun alternatif materyaller talep edilebilir.
- **Soru ve Değerlendirme Biçimi:** Çizim, şekil, grafik veya benzeri görsel unsurlar içeren soruların öğrencinin erişebileceği biçime dönüştürülmesi; bunun mümkün olmadığı durumlarda BEP ve ilgili mevzuat doğrultusunda alternatif değerlendirme yöntemlerinin ele alınması gerekebilir.

- **Ders ve Sınavlara İlişkin Diğer Düzenlemeler:** Öğrencinin engellilik durumu, eğitsel değerlendirmesi, BEP'i ve ilgili mevzuat dikkate alınarak belirli dersler veya sınavlar bakımından gerekli uyarlama ya da muafiyetlerin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilmelidir.
- **Sınav Ortamı ve Görevli Desteği:** Öğrencinin bireysel ihtiyacına göre ayrı veya daha az uyaranlı bir sınav ortamı sağlanması; okuyucu, kodlayıcı veya benzeri desteklerin görevlendirilmesi gündeme gelebilir.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **BEP Geliştirme Birimi Toplantısına Katılınız:** Talep ettiğiniz ölçme ve değerlendirme uyarlamalarını, sınıf içi oturma düzenini, duyuşal düzenlemeleri ve diğer destekleri somut biçimde gündeme getiriniz; uygun görölen düzenlemelerin BEP'e ve toplantı tutanağına işlenmesini talep ediniz.
- **Sınav Dönemi Öncesinde İdareyi ve Öğretmenleri Bilgilendiriniz:** Yazılı sınav dönemlerinden önce okul yönetimine başvurarak BEP'te karara bağlanan ek süre, erişilebilir materyal, ayrı ortam veya benzeri düzenlemelerin ilgili öğretmenlere bildirilmesini isteyiniz.

DİKKAT!

Kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencinin her durumda diğer öğrencilerle aynı ölçme ve değerlendirme koşullarına tabi tutulması gerekmez. Öğrencinin başarısının değerlendirilmesinde BEP'i, gelişim özellikleri, eğitim performansı ve ilgili mevzuatta öngörölen uyarlamalar dikkate alınmalıdır.

- **Uygulanmayan Düzenlemeleri Belgeleyiniz:** BEP’te veya ilgili kararlarda öngörülen bir uyarlamanın uygulanmaması hâlinde durumu yazılı olarak bildiriniz; ölçme ve değerlendirme işleminin öğrencinin belirlenen ihtiyaçlarına uygun biçimde yeniden değerlendirilmesini talep ediniz.

III. ERİŞİLEBİLİRLİK VE YARDIMCI CİHAZLAR

8. Okul veya ders materyalleri erişilebilir değil. Ne yapabilirim?

SORU

Okul binasında rampa, asansör veya engelli tuvaleti bulunmuyor; ders kitapları, basılı materyaller veya EBA gibi dijital platformlar çocuğumun engellilik durumuna uygun değil. Ne yapmalıyım?

Fiziki çevre koşullarının veya ders materyallerinin erişilebilir olmaması, çocuğun eğitim hakkını ortadan kaldırmaz ve okul kaydının engellenmesine ya da çocuğun okuldan uzaklaştırılmasına gerekçe gösterilemez.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 15. maddesi başta olmak üzere erişilebilirliğe ilişkin mevzuat ve ilgili standartlar, engelli öğrencilerin eğitim hizmetlerinden eşit ve erişilebilir biçimde yararlanmasını amaçlar. Bu nedenle okulun fiziksel çevresinin ve eğitim materyallerinin erişilebilirliği idarenin yerine getirmesi gereken yükümlülükler kapsamında değerlendirilmelidir.

HAKKINIZ NE?

Erişilebilirlik kapsamında idarenin değerlendirmesi ve gerekli tedbirleri alması gereken başlıca alanlar şunlardır:

- **Fiziki Çevre:** Okula ve sınıfa erişimi sağlayacak basamaksız giriş, uygun rampa, erişilebilir tuvalet, gerekli hâllerde asansör veya benzeri düzenlemelerin yapılması öğrencinin somut ihtiyacına göre değerlendirilmelidir. Mevcut fiziki engeller, tek başına öğrencinin kaydının reddedilmesi veya başka bir okula yönlendirilmesi için yeterli gerekçe oluşturmaz.

- **Ders Kitapları ve Basılı Materyaller:** Görme engeli veya az görme başta olmak üzere öğrencinin ihtiyacına göre Braille, sesli, büyük puntolu veya erişilebilir dijital materyallerin temin edilmesi talep edilebilir. Bu materyallerin sağlanmasında Millî Eğitim Bakanlığının ilgili birimleri ve mevcut erişilebilir materyal hizmetleri kullanılabilir.
- **Dijital İçerikler:** EBA ve diğer dijital eğitim içeriklerinin ekran okuyucu uyumluluğu, altyazı, işaret dili veya öğrencinin ihtiyacına uygun diğer erişilebilirlik özellikleri bakımından değerlendirilmesi ve gerekli düzenlemelerin sağlanması talep edilebilir.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **Okul İdaresine Başvurunuz:** Okuldaki fiziki erişim engelini (rampa, asansör, tuvalet vb.) ya da ders materyali ihtiyacını (büyük puntolu kitap, sesli materyal vb.) belirterek iki nüsha dilekçe veriniz ve evrak kayıt numarasını alınız.
- **Sınıf Şubesinin Zemin Kata Taşınmasını İsteyiniz:** Okulda asansör veya erişilebilir rampa bulunmuyorsa, çocuğunuzun öğrenim gördüğü şubenin derhal binanın giriş/zemin katına taşınmasını talep ediniz.

DİKKAT!

“Okulumuzun bütçesi/ ödeneği yok”, “Bina çok eski” veya “Çocuğunuzu erişilebilir başka bir okula nakil ettirin” şeklindeki açıklamalar, tek başına çocuğun eğitim hakkının sınırlandırılması için yeterli hukuki gerekçe değildir. Gerekli erişilebilirlik tedbirlerinin değerlendirilmemesi veya alınmaması, somut olayın özelliklerine göre eğitim hakkı ve ayrımcılık yasağı bakımından hukuki sorumluluk doğurabilir.

- **Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonuna Başvurunuz:** Okul binasının erişilebilir olmaması hâlinde, erişilebilirlik mevzuatında öngörülen denetim mekanizmaları kapsamında ilgili Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonuna yazılı başvuruda bulunarak durumun incelenmesini talep edebilirsiniz.
- **TİHEK ve KDK Başvuru Yollarını Değerlendiriniz:** Erişilebilirlik tedbirlerinin alınmaması engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı bakımından sorun oluşturuyorsa, başvuru koşullarının bulunması hâlinde Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna (TİHEK) başvuru gündeme gelebilir. İdarenin işlem veya eylemleri bakımından koşulları varsa Kamu Denetçiliği Kurumuna (KDK) başvurulması da değerlendirilebilir.

9. Çocuğum işitme cihazı, tekerlekli sandalye, beyaz baston, protez veya iletişim cihazı kullanıyor. Okulun sorumluluğ u nedir?

SORU

Okul yönetimi veya öğretmenler; “Cihaz çok pahalı, bozulursa ya da kaybolursa sorumluluk almayız”, “Sınıfta dikkat dağıtıyor”, “Tekerlekli sandalyeyi sınıfa alamazsınız”, “Mikrofonu takmak istemiyorum” gibi gerekçelerle cihaz kullanımını engelliyor veya benden feragatname istiyor. Okulun bu konudaki sorumluluğ u nedir?

Öğrencinin kullandığı yardımcı cihazlar, çocuğ un iletişim kurmasını, hareket etmesini, çevresini algılamasını veya eğitime fiilen katılmasını sağlayan araçlardır. Bu nedenle cihaz kullanımına ilişkin kararlar, öğrencinin eğitim hakkından diğer öğrencilerle eşit biçimde yararlanması gözetilerek verilmelidir.

Tekerlekli sandalye, işitme cihazı, koklear implant, FM/uzak mikrofon sistemi, beyaz baston, yürüteç, ortez-protez veya Alternatif ve Destekleyici İletişim (ADİ/AAC) araçları sırf engellilik veya cihazın niteliğ i gerekçe gösterilerek eğitim ortamından uzaklaştırılmamalıdır. Cihazın güvenli ve etkili kullanımını sağlayacak gerekli düzenlemeler öğrencinin bireysel ihtiyacına göre değerlendirilmelidir.

HAKKINIZ NE?

Okulun ve idarenin yardımcı cihazlar ve iletişim araçları bakımından dikkate alması gereken başlıca hukuki yükümlülükler şunlardır:

- **Cihaz Kullanımının Engellenmesi ve Feragatname Talepleri:** Öğrencinin eğitimden yararlanması için gerekli olan bir cihazın kullanımının kategorik biçimde yasaklanmasının hukuki dayanağı ayrıca değerlendirilmelidir. Aynı şekilde veliden genel ve sınırsız biçimde “cihaza zarar gelirse sorumluluk veliye aittir” içerikli bir feragatname veya taahhütname istenmesi, idarenin gözetim ve özen yükümlülüğünü kendiliğinden ortadan kaldırmaz.
- **FM/Uzak Mikrofon Sisteminde Öğretmenin Rolü:** İşitme cihazı veya koklear implantla birlikte kullanılan FM/uzak mikrofon sisteminin öğrenci bakımından gerekli olduğu belirlenmişse, sistemin eğitim sırasında kullanılmasını sağlayacak düzenlemeler makul düzenleme ve eğitim hakkı kapsamında değerlendirilmelidir. Gereksiz biçimde kullanımın reddedilmesi, öğrencinin eğitime erişimini fiilen güçleştirebilir.
- **Cihaz Güvenliği ve Şarj Desteği:** Akülü tekerlekli sandalye, iletişim cihazı veya benzeri araçların okulda güvenli biçimde kullanılabilmesi için gerekli muhafaza ve şarj imkânlarının bulunup bulunmadığı öğrencinin somut ihtiyacına göre değerlendirilmelidir.
- **Zarar Durumunda İdarenin Sorumluluğu:** Okul saatleri içinde ve idarenin gözetim alanında yardımcı bir cihaza zarar verilmesi hâlinde, olayın koşullarına göre idarenin gözetim yükümlülüğü, hizmet kusuru ve tazminat sorumluluğu gündeme gelebilir. Olayın okul yönetimince kayıt altına alınması ve gerekiyorsa ilgili idari veya disiplin süreçlerinin işletilmesi talep edilebilir.
- **Afet ve Acil Durumlarda Planlama:** Yardımcı cihaz kullanan veya hareket kısıtlılığı bulunan öğrencilerin afet ve acil durumlarda tahliye ihtiyaçlarının okulun acil durum planlama-

sında dikkate alınması gerekir. Öğrenciye özgü tedbirlerin kapsamı, somut ihtiyaçlar ve ilgili mevzuat çerçevesinde belirlenmelidir.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **Yazılı Başvuruda Bulunuz:** Cihaz kullanımının engellenmesi veya feragatname talebiyle karşılaşılması hâlinde okul müdürlüğüne yazılı başvuruda bulunarak uygulamanın hukuki dayanağının bildirilmesini ve öğrencinin eğitim hakkından eşit biçimde yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılmasını talep ediniz. Olayın niteliğine göre 5378 sayılı Kanun'un 15. maddesi ve diğer ilgili hükümler başvuruda dayanak gösterilebilir.
- **Akran Bilgilendirmesi Talep Ediniz:** Okul rehberlik servisinden ve sınıf öğretmeninden, öğrencinin mahremiyeti korunarak yardımcı cihazların kullanılacak olmadığını ve öğrencinin eğitime katılımını sağlayan araçlar olduğunu

DİKKAT!

Bir öğrencinin eğitimden yararlanması için kullandığı yardımcı cihazın kullanımının engellenmesi, eğitim hakkı ve engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı bakımından ciddi bir hukuki sorun oluşturabilir. Fiilin somut özelliklerine göre Türk Ceza Kanunu'nun 112. maddesinde düzenlenen eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi suçu veya kamu görevlisinin eylemi bakımından koşulları varsa diğer ceza hükümleri de gündeme gelebilir. Ancak her olayın suçun kanuni unsurları bakımından ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

anlatan uygun bir ekran bilgilendirme çalışması yapılmasını talep ediniz.

- **Zarar Durumunda Olayın Kayıt Altına Alınmasını İsteyiniz:** Cihaza diğer öğrenciler veya personel tarafından zarar verilmesi hâlinde okul idaresine yazılı bildirimde bulununuz; olayın tutanak altına alınmasını ve gerekiyorsa ilgili idari veya disiplin süreçlerinin başlatılmasını isteyiniz.

IV. GÜVENLİ OKUL, AYRIMCILIK VE MAHREMİYET

10. Çocuğum akran zorbalığına uğruyor. Ne yapmalıyım?

SORU

Akran zorbalığı; alay etme, hakaret, tehdit, dışlama, fiziksel şiddet, eşyalarına veya kullandığı yardımcı cihazlara müdahale etme, dijital ortamda rahatsız etme gibi farklı biçimlerde ortaya çıkabilir.

HAKKINIZ NE?

26.08.2024 tarihli ve 2024/56 sayılı Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi uyarınca okul yönetimi; şiddet ve zorbalığa yol açabilecek riskleri tespit etmek, gerekli önleyici tedbirleri almak, okulun güvenliğini sağlamak ve rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini işletmekle yükümlüdür. Genelgede öğrenci-öğrenci ilişkilerinde şiddet, zorbalık ve saldırgan davranışların kabul edilmeyeceğinin benimsenmesine yönelik çalışmalar yapılması; şiddete maruz kalan veya şiddet uygulayan öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda rehberlik servisine veya RAM'a yönlendirilmesi de açıkça öngörülmektedir. Ayrıca 2018/10 sayılı Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması Genelgesi, akran zorbalığına yol açabilecek risk faktörlerinin belirlenmesini ve bu faktörlerin etkilerini en aza indirecek tedbirlerin alınmasını öngörmektedir.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **Çocuğın maruz kaldığı davranışları tek tek tespit ediniz.** Her bir olayın mümkün olduğunca tarih, yer ve gerçekleşme biçimiyle birlikte ayrı ayrı kaydedilmesi önemlidir.
- **Zorbalığı gerçekleştiren kişi veya kişileri mümkün oldu-**

ğunca belirleyiniz. İsim ve soyisim, okul ve sınıf bilgisi veya kişinin daha sonra belirlenmesini sağlayabilecek diğer bilgiler kaydedilebilir. Kişinin kimliği kesin olarak bilinmiyorsa tahminde bulunmak yerine, tespit edilmesini sağlayabilecek somut bilgileri belirtmek yeterlidir.

- **Olayları belgeleyiniz ve delilleri koruyunuz.** Fiziksel şiddet veya yaralanma söz konusuysa sağlık kuruluşuna başvurarak durumun kayıt altına alınmasını sağlayınız. Olayı gören kişiler, yazışmalar, mesajlar, ekran görüntüleri, fotoğraflar ve mevcut kamera kayıtları da önem taşıyabilir. Kamera kaydı bulunması ihtimali varsa kayıtların silinmemesi için okul yönetiminden mümkün olan en kısa sürede yazılı olarak kayıtların muhafaza edilmesini talep ediniz.
- **Okul yönetimine yazılı olarak başvurunuz.** Başvurunuzda yaşanan olayları somut biçimde açıklayınız. Çocuğun güvenliğinin sağlanması, zorbalığın tekrarlanmasının önlenmesi, gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sunulması ve olayın niteliğine göre ilgili öğrenci davranışları veya disiplin süreçlerinin işletilmesi yönündeki taleplerinizi açıkça belirtiniz.
- **İlçe/İl Millî Eğitim Müdürlüklerine ve Adli Yollara Başvurunuz:** Okul yönetiminin gerekli önlemleri almaması veya zorbalığın devam etmesi halinde İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü ve gerektiğinde İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvurabilirsiniz. Eylemin niteliğine göre idari yolların yanında adli başvuru yolları da gündeme gelebilir. Özellikle fiziksel veya cinsel şiddet, tehdit, sistematik saldırı ya da ciddi bir güvenlik riski söz konusuysa bir avukattan hukuki yardım alınması yararlı olacaktır.

11. Öğretmen veya okul yönetimi ayrımcı davranıyorsa ne yapabilirim?

SORU

Ayrımcılığa hem öğrenci hem de veli maruz kalabilir. Engellilik nedeniyle öğrencinin eğitim hakkından diğer öğrencilerle eşit biçimde yararlanmasının engellenmesi veya güçleştirilmesi ayrımcılık oluşturur. Ayrıca öğrencinin eğitime diğer öğrencilerle eşit biçimde katılabilmesi için somut durumda gerekli olan makul düzenlemelerin yapılmaması da ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirilebilir.

HAKKINIZ NE?

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, engelliliğe dayalı doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı yasaklar. Kanuna göre görünüşte herkese eşit uygulanan bir işlem veya uygulamanın engelli öğrenciyi nesnel olarak haklılaştıramayan biçimde dezavantajlı duruma düşürmesi de dolaylı ayrımcılık oluşturabilir. Ayrıca engelli öğrencinin eğitim hakkından diğer öğrencilerle eşit biçimde yararlanabilmesi için, somut durumda ihtiyaç duyulan ve ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirlerin alınması, yani makul düzenleme yapılması gerekir. Kanunun 15. maddesi uyarınca hiçbir gerekçeyle engelli öğrencinin eğitim alması engellenemez; öğrencinin özel durumu ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadığı çevrede, bütünleştirilmiş ortamda ve eşitlik temelinde eğitimden yararlanması sağlanmalıdır.

Ayrımcılık her zaman açık bir ret kararı biçiminde ortaya çıkmaz:

- Çocuğun başka bir okula yönlendirilmesi,
- Velinin sürekli olarak yıldırılmaya çalışılması,
- Engellilik nedeniyle öğrenciye farklı ve dezavantajlı davranılması,
- Okulun fiziksel veya personel yetersizliğinin gerekçe gösterilerek çocuğun eğitim hakkının fiilen sınırlandırılması,
- Somut olayda gerekli makul düzenlemelerin değerlendirilmeden reddedilmesi de olayın özelliklerine göre ayrımcılık yasağı kapsamında gündeme gelebilir.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **Yaşananları somutlaştırınız ve belgeleyiniz:** Hangi sözün söylendiğini, hangi işlemin yapıldığını veya hangi talebin reddedildiğini; mümkünse tarih, yer ve ilgili kişinin bilgileriyle birlikte kaydediniz. Yazılı cevapları, elektronik yazışmaları ve diğer belgeleri saklayınız.
- **Öncelikle yazılı olarak ilgili idari makama başvurunuz:** Öğretmenin davranışı söz konusuysa okul müdürlüğüne; okul müdürlüğünün işlem veya davranışı söz konusuysa ya da okul yönetimi sorunu çözmüyorsa İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne ve gerektiğinde İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvurulabilir.
- **TİHEK Yoluna Başvurunuz:** Engelliliğe dayalı ayrımcılık iddiası varsa, koşulları oluştuğunda Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna (TİHEK) da başvurulabilir. TİHEK'e başvurmadan önce kural olarak ayrımcı olduğu ileri sürülen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilmesi

gerekir. Bu talebin reddedilmesi veya otuz gün içinde cevap verilmemesi halinde TİHEK'e başvuru yapılabilir.

- **KDK ve Yargı Yollarına Başvurunuz:** İdarenin işlem ve eylemleri bakımından, başvuru koşulları mevcutsa Kamu Denetçiliği Kurumuna da başvurulabilir. Kural olarak KDK'ye başvurmadan önce ilgili idari başvuru yollarının tüketilmesi gerekir. Somut olayın niteliğine göre idari yargı veya diğer hukuki yollar da gündeme gelebilir. Bu nedenle özellikle çocuğun eğitim hakkının fiilen engellenmesi veya devam eden bir ayrımcılık söz konusuysa hukuki yardım alınması yararlı olacaktır.

12. Çocuğumun engellilik bilgileri diğer velilerle paylaşılabilir mi?

SORU

Kural olarak hayır. Okulun öğrenciler hakkında sahip olduğu kişisel verileri, hukuka uygun bir işleme ve aktarım sebebi bulunmaksızın diğer velilerle paylaşması mümkün değildir.

HAKKINIZ NE?

Çocuğun sağlık durumuna, tanısına ve engelliliğine ilişkin sağlık bilgileri özel nitelikli kişisel veridir. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 6. maddesi uyarınca bu veriler ancak Kanunda sayılan şartlardan birinin bulunması halinde işlenebilir. Bu şartlar arasında açık rızanın bulunması, veri işlemenin kanunlarda açıkça öngörülmesi veya bir hakkın tesisi, kullanılması ya da korunması için zorunlu olması gibi hâller bulunmaktadır. Okulun çocuğun eğitim hakkının sağlanması amacıyla bazı sağlık veya engellilik bilgilerini hukuka uygun olarak işlemesi, bu bilgileri diğer velilerle paylaşabileceği anlamına gelmez. Kişisel verinin üçüncü kişilere açıklanması veya aktarılması da ayrıca hukuki bir işleme sebebine dayanmalıdır. Diğer velilerin bilgilendirilmek istenmesi, merakı veya sınıf içerisindeki bir uygulamanın açıklanmasının kolaylaştırılması tek başına çocuğun özel nitelikli kişisel verilerinin paylaşılması için hukuki dayanak oluşturmaz.

Bu nedenle okul yönetimi veya öğretmenler, çocuğun tanısı, sağlık raporu, kullandığı cihaz, sağlık durumu veya benzeri kişisel bilgilerini yalnızca merak edildiği, diğer velilerin bilgilendi-

ilmek istediği veya sınıf içindeki bir durumun açıklanmasının kolay olacağı gerekçesiyle diğer velilerle paylaşamaz.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **Paylaşımı ve Delilleri Belgeleyiniz:** Hukuka aykırı bir paylaşım yapıldığını düşünüyorsanız öncelikle paylaşımın ne zaman, kim tarafından, kimlerle ve hangi bilgileri kapsayacak şekilde yapıldığını mümkün olduğunca tespit ediniz ve mevcut delilleri saklayınız.
- **İdari ve Kurumsal Başvuruları Yapınız:** Somut olayın özelliklerine göre okul ve Millî Eğitim idaresi nezdinde idari başvuru yapılabileceği gibi, 6698 sayılı Kanunda öngörülen yollarla veri sorumlusuna ve devamında Kişisel Verileri Koruma Kuruluna başvuru gündeme gelebilir.
- **Cezai Sorumluluğu Değerlendiriniz:** Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak verilmesi veya yayılması, olayın koşulları olduğunda ceza hukuku bakımından da sorumluluk doğurabilir. Bu nedenle her hukuka aykırı veri paylaşımının kendiliğinden suç oluşturduğu kabul edilmemeli; somut olay ayrıca değerlendirilmelidir.

V. BAŞVURU VE HAK ARAMA YOLLARI

13. Okula dilekçe verdim ama hiçbir şey yapılmadı. Şimdi ne olacak?

SORU

Okula verdiğiniz dilekçenin cevapsız bırakılması, başvuru yollarının sona erdiği anlamına gelmez.

HAKKINIZ NE?

3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun uyarınca yetkili makamların, yapılan başvurunuzun sonucu veya yürütülmekte olan işlemin durumu hakkında en geç otuz gün içinde gerekçeli olarak cevap vermesi gerekir. İşlem henüz sonuçlanmamışsa, süreç hakkında bilgi verilmesinin ardından sonuç ayrıca bildirilmelidir.

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **Kayıt Belgenizi Saklayınız ve Üst Makama Başvurunuz:** Öncelikle dilekçenizin okula ulaştığını gösteren evrak kayıt numarasını veya başvuru belgesini saklayınız. Başvurunuzda süresi içinde cevap verilmezse veya verilen cevap sorunu çözmiyorsa konunun niteliğine göre idari hiyerarşi içinde İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne, ardından gerektiğinde İl Millî Eğitim Müdürlüğüne ve Millî Eğitim Bakanlığına başvurabilirsiniz. Üst makama yapacağınız başvuruda daha önce okula verdiğiniz dilekçeyi ve varsa okulun cevabını ekleyiniz.
- **TİHEK ve KDK Başvuru Şartlarını Değerlendiriniz:** Engelliliğe dayalı ayrımcılık iddiası söz konusuysa, başvuru şartlarının oluşması halinde TİHEK'e başvurulabilir. TİHEK bakımından, ilgili taraftan uygulamanın düzeltilmesinin talep

edilmesi ve bu talebin reddedilmesi veya otuz gün içinde cevaplandırılmaması kural olarak başvuru şartlarından biridir. İdarenin işlem veya eylemleri bakımından şartları varsa KDK'ye başvurmak da mümkündür. KDK başvurularında kural olarak ilgili idari başvuru yollarının önceden tüketilmiş olması gerekir.

- **İdari Yargı Yolunu Göz Önünde Bulundurunuz:** Dilekçenin cevapsız bırakılması tek başına her durumda aynı tür davanın açılabilceğı anlamına gelmez. Ancak talebin konusu, idarenin işlem veya eylemi ve ilgili başvuru süreleri dikkate alınarak idari yargı yoluna başvurulması da mümkün olabilir. Yargısal başvuru sürelerinin kaçırılmaması için somut olayın ayrıca değerlendirilmesi önemlidir.

14. Başvururken nelere dikkat etmeliyim?

NE YAPABİLİRSİNİZ?

- **Başvurularınızı mümkün olduğunca yazılı yapınız ve başvurunuzun yapıldığını belgeleyiniz:** Elden verilen dilekçeyi en az iki nüsha hazırlayınız. Bir nüshasını kuruma veriniz, diğer nüshasına başvurunuzun alındığını gösteren tarih ve evrak kayıt numarası işletilmesini isteyiniz. Elektronik ortamda yapılan başvurularda ise başvuru numarasını ve gönderim kaydını saklayınız.
- **Dilekçede kimlik ve iletişim bilgilerinizi açıkça belirtiniz:** Adınız, soyadınız, adresiniz ve başvurunuzun niteliğine göre gerekli diğer bilgilerin doğru olması önemlidir. Telefon ve e-posta bilgilerinin eklenmesi de gerektiğinde sizinle iletişime geçilmesini kolaylaştırır.
- **Olayları kronolojik ve somut biçimde anlatınız:** “Çocuğuma ayrımcılık yapılıyor” veya “okul ilgilenmiyor” demekle yetinmek yerine; hangi tarihte, nerede, kim tarafından, ne söylendiğini veya ne yapıldığını açıklayınız. Birden fazla olay varsa bunları ayrı ayrı belirtiniz.
- **Talebinizi açıkça yazınız:** İdareden tam olarak ne istediğiniz dilekçeden anlaşılmalıdır. Örneğin; gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması, belirli bir uygulamanın sona erdirilmesi, makul düzenleme yapılması, rehberlik hizmeti sunulması, kamera kayıtlarının korunması, bir olay hakkında inceleme yapılması veya tarafınıza yazılı ve gerekçeli cevap verilmesi açıkça talep edilebilir.
- **Delillerinizi dilekçeye ekleyiniz:** Sağlık raporu, yazışma, ekran görüntüsü, fotoğraf, daha önce yapılmış başvurular ve alınmış cevaplar gibi belgeleri mümkünse numaralandırarak

ekler bölümünde gösteriniz. Asıllarının verilmesi zorunlu değilse belgelerin bir örneğini sunup asıllarını kendinizde saklayınız.

- **Her yeni başvuruda önceki başvurularınızı belirtiniz:** Özellikle üst makama başvururken daha önce hangi kuruma, hangi tarihte ve hangi evrak numarasıyla başvurduğunuzu yazınız ve önceki dilekçelerinizi ekleyiniz. Böylece başvuru sürecinin tamamı izlenebilir hale gelir.
- **Somut ve net talepler oluşturunuz:** Son olarak, yalnızca yaşanan sorunu anlatmakla yetinmeyiniz; idareden ne yapılmasını istediğinizi açık, somut ve mümkünse maddeler halinde belirtiniz. İyi hazırlanmış bir başvuru, hem idarenin sorunu doğru değerlendirmesini hem de daha sonra başka idari veya yargısal yollara başvurulması gerektiğinde sürecin belgelenmesini kolaylaştırır.

VI. DİLEKÇE HAZIRLAMA VE TEMEL MEVZUAT

DİLEKÇE YAZARKEN DİKKAT EDİLECEK VE OKUNACAK TEMEL MEVZUAT

Okul, RAM, İlçe/İl Millî Eğitim Müdürlüğü veya diğer idari makamlara başvuru yaparken dilekçenin yalnızca yaşanan olayı anlatması değil, talebin hangi hakka ve hangi mevzuat hükmüne dayandığını göstermesi başvuruyu güçlendirir.

Ancak her dilekçeye bütün mevzuatı eklemek veya uzun kanun maddelerini aynen aktarmak gerekmez. Yaşanan soruna doğrudan ilişkin hükümleri belirlemek ve somut talebi bu hükümlere dayandırmak yeterlidir.

Aşağıdaki maddeler özellikle okunmalı ve dilekçenin konusuna göre kullanılmalıdır.

1. ÇOCUĞUN OKULA KAYDINDA SORUN YAŞANIYORSA

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun - Madde 15

Mutlaka okunmalı. Bu madde engelli çocukların eğitim hakkı bakımından temel hükümlerden biridir. Engellilerin eğitim almasının hiçbir gerekçeyle engellenemeyeceğini; özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede, bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın eğitimden yararlandırılmalarını öngörür.

Dilekçede ne için kullanılır? Çocuğun engelliliği gerekçe gösterilerek kaydının yapılmaması, kayıt işleminin sürüncemede bırakılması veya velinin başka okula yönlendirilerek kayıttan vazgeçirilmeye çalışılması durumlarında temel hukuki dayanaklardan biridir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 34

Özellikle okul öncesi ve ilkokul velileri okumalı. Kayıt işlemlerine ilişkin hükümdür. Özellikle m.34/2 önemlidir: okul öncesi eğitim kurumları ve ilkokullara kayıt sırasında önceden alınmış bir yerleştirme kararının bulunması şart değildir. Yerleştirme kararı yoksa gerekli işlemlerin okul yönetimince başlatılması gerekir.

Dilekçede ne için kullanılır? “Önce RAM/yerleştirme kararını getirmeniz gerekiyor, aksi halde kayıt yapamayız” denildiğinde, çocuk okul öncesi veya ilkokul öğrencisiyse özellikle bu hükme bakılmalıdır.

DİKKAT!

Bu hüküm bütün eğitim kademelerine genellenmemelidir.

2. SAĞLIK RAPORU VEYA “ENGELLİ RAPORU” İSTENİYORSA

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 7

Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecini anlamak için okunmalı. Çocuğun özel eğitim ihtiyacının ve eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi RAM bünyesindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılır.

Dilekçede ne için kullanılır? Sağlık tanısı ile eğitsel değerlendirmenin birbirine karıştırıldığı; okul yönetiminin yalnızca sağlık raporuna bakarak çocuğun hangi eğitim ortamında bulunması gerektiğine ilişkin sonuç çıkardığı durumlarda önemlidir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 8

Hangi belgelerin istenebileceğini kontrol etmek için mutlaka okunmalı. Eğitsel değerlendirme ve tanılama için yapılacak başvurularda istenecek belgeleri düzenler.

Dilekçede ne için kullanılır? Okul veya RAM sizden sağlık raporu istediğinde öncelikle “Bu rapor hangi işlem kapsamında isteniyor?” sorusunun cevabı belirlenmeli; ardından talebin m.8 kapsamında olup olmadığı kontrol edilmelidir.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun - Madde 16

Eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yönlendirme süreçleri bakımından temel kanuni hükümdür. Özellikle ailenin sürecin her aşamasında bilgilendirilmesi, görüşünün alınması ve sürece katılımının sağlanması bakımından önemlidir.

3. “GÖLGE ÖĞRETMEN / KOLAYLAŞTIRICI KİŞİ GETİRİN” DENİYORSA

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun - Madde 15

Burada yine başlangıç hükmüdür. Çocuğun eğitim hakkının, velinin belirli bir kişiyi kendi imkânlarıyla temin edip edememesine bağlandığı durumlarda eğitim hakkının engellenememesi ilkesi dikkate alınmalıdır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 4

Yönetmelikte kullanılan kavramları ve özellikle destek eğitim hizmetinin ne anlama geldiğini görmek için okunmalıdır. Bu madde, okulda kullanılan gündelik kavramlarla mevzuattaki kavramları birbirinden ayırmak bakımından önemlidir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 47 ve 48

BEP geliştirme biriminin kimlerden oluştuğunu ve görevlerini düzenler.

Dilekçede ne için kullanılır? Çocuk için belirli bir destek veya düzenleme gerektiği ileri sürülüyorsa, bu ihtiyacın BEP sürecinde değerlendirilmesini istemek bakımından önemlidir.

MEB Kolaylaştırıcı Kişi Uygulamasına İlişkin 20.12.2024 Tarihli Makam Oluru

Okul “gölge öğretmen” ifadesini kullanıyorsa, öncelikle gerçekten bu düzenlemedeki kolaylaştırıcı kişiden söz edip etmediği belirlenmelidir.

Dilekçede özellikle şu husus sorulabilir: “Çocuğumun eğitim kurumuna kabulünün veya eğitimine devamının kolaylaştırıcı kişi temin edilmesine bağlanmasının hukuki dayanağının tarafıma bildirilmesini talep ediyorum.”

4. ÇOCUĞUN BAŞKA OKULA VEYA ÖZEL EĞİTİM SINIFINA GÖNDERİLMESİ İSTENİYORSA

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun - Madde 15 ve 16

m.15: Eğitim hakkı, bütünleştirilmiş eğitim ve ayrımcılık yasğı bakımından;

m.16: Eğitsel değerlendirme, tanılama, yönlendirme ve ailenin sürece katılımı bakımından okunmalıdır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğı - Madde 7 ve devamı

Çocuğın eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinin nasıl yapılacağını anlamak için önemlidir. Okul müdürünün veya öğretmenin kişisel kanaati ile mevzuatta öngörülen eğitsel değerlendirme ve tanılama birbirinden ayrılmalıdır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğı - Madde 22 ve devamı

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime ilişkin hükümler mutlaka okunmalıdır. Çocuğın akranlarıyla birlikte hangi koşullarda eğitim göreceğı, tam zamanlı ve yarı zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ve bu öğrenciler bakımından okulun yükümlölükleri açısından önemlidir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 39 ve 40

Yerleştirme konusunda en önemli maddeler arasındadır. Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun yapısını ve görevlerini; çocuğun uygun resmî okula yerleştirilmesine ilişkin karar sürecini düzenler.

Dilekçede ne için kullanılır? “Okul müdürü çocuğumun bu okulda/sınıfta eğitim göremeyeceğini söyledi” şeklindeki uyuşmazlıklarda, bu konuda hangi makamın hangi usulle karar vermeye yetkili olduğunu göstermek için kullanılır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 42

Karara itiraz etmek isteyen veli mutlaka okumalıdır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararlarına karşı itiraz yolunu düzenler. Burada özellikle itiraz süresine dikkat edilmelidir. Kararın tebliğ tarihi not edilmeli ve başvuru süresi geçirilmemelidir.

5. BEP HAZIRLANMIYORSA VEYA VELİ BEP SÜRECİNE KATILMIYORSA

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname - Madde 4

Özel eğitimin temel ilkelerini düzenler. Özellikle özel eğitim hizmetlerinin bireyselleştirilmesi ve ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılımının sağlanması bakımından önemlidir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 47

BEP konusunda velinin bilmesi gereken temel maddelerden biridir. BEP geliştirme biriminin kimlerden oluştuğunu düzenler ve öğrencinin velisini birimin üyeleri arasında açıkça sayar.

Dilekçede ne için kullanılır? “BEP’i öğretmenler hazırladı, sizin yalnızca imzalamanız gerekiyor” şeklindeki uygulamalarda

velinin sürece katılma talebinin doğrudan hukuki dayanağıdır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği - Madde 48

BEP'in gerçekten ne işe yaradığını anlamak için m.47 ile birlikte okunmalıdır. BEP geliştirme biriminin görevlerini; BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesini ve öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda gerekli değişikliklerin yapılmasını düzenler.

Dilekçede ne için kullanılır? BEP hazırlanmış ancak uygulanmıyorsa, çocuğun ihtiyaçları değişmesine rağmen güncellenmiyorsa veya eğitim ortamı ve materyaller bakımından gerekli düzenlemeler değerlendirilmiyorsa kullanılabilir.

DİLEKÇEYİ YAZARKEN 7 NOKTAYA DİKKAT

- **Olayı somutlaştırınız:** “Çocuğuma ayrımcılık yapılıyor” demekle yetinmek yerine kim tarafından, ne zaman, ne söylendiğini veya hangi işlemin yapılmadığını yazınız.
- **Sözlü işlemi mümkün olduğunca yazılı hale getiriniz:** Örneğin, “Okul müdürü 10.09.2026 tarihinde çocuğumun özel eğitim sınıfına gitmesi gerektiğini sözlü olarak bildirmiştir”.
- **Engel tanısından çok karşılaşılan engeli anlatınız:** Çocuğun tıbbi durumunu gereksiz ayrıntıyla açıklamak yerine eğitim hakkından yararlanmasını engelleyen uygulamayı ortaya koyunuz.
- **İlgili maddeyi somut olaya bağlayınız:** Sadece “5378 sayılı Kanun’un 15. maddesine aykırıdır” yazmayınız. Neden aykırı olduğunu bir veya iki cümleyle açıklayınız.
- **Talebinizi açıkça yazınız:** “Gereğinin yapılmasını arz ederim” yerine mümkünse neyin yapılmasını istediğinizi belirtiniz: kaydın gerçekleştirilmesi, BEP toplantısının yapılması, kararın tebliği, eğitim ortamının düzenlenmesi gibi.

- **Belgelerinizi ekleyiniz:** Önceki dilekçeler, cevaplar, kurul kararları ve olayla doğrudan ilgili diğer belgeleri numaralandırarak ekleyiniz.
- **Başvurunun kayda alınmasını sağlayınız:** Dilekçenin tarih ve evrak kayıt numarasını saklayınız. Daha sonraki başvurularda önceki başvurunuzun tarih ve sayısını belirtiniz.

KISA MEVZUAT LİSTESİ

Rehberdeki örnek dilekçeleri kullanmadan önce, olayın niteliğine göre özellikle şu düzenlemelerin güncel metnlerinin kontrol edilmesi yararlı olacaktır:

T.C. Anayasası m.10 ve m.42

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun m.3, m.4, m.15 ve m.16

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK m.4

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği m.4-8, m.22 ve devamı, m.34, m.39-42, m.47-48

Ayrımcılık iddiası bulunan olaylarda ayrıca 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun ayrımcılık yasası, ayrımcılık türleri ve eğitim alanındaki ayrımcılık yasasına ilişkin hükümleri

Çocuğun eğitim kademesine göre ayrıca MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği veya MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin kayıt, nakil, ölçme ve değerlendirme ve devam hükümleri

Not: Dilekçe hazırlanırken mevzuatın başvuru tarihindeki güncel hali kontrol edilmeli; özellikle yönetmelik hükümlerinde sonradan yapılan değişiklikler dikkate alınmalıdır.

Bir çocuğun eğitim hakkı, okulun kapısında bekletilemez.

Bu hak; sınıfta söz alırken, ders materyallerine ulaşırken, sınava girerken, teneffüste arkadaşlarıyla yan yana dururken de vardır. Her çocuk, okul yaşamının tamamına eşit, güvenli ve ihtiyaç duyduğu destekle katılabilmelidir.

Engelli çocukların ve ailelerinin deneyimlerinden beslenen bu rehber; okul kayıtlarında karşılaşılan engellerden erişilebilirlik sorunlarına, bireyselleştirilmiş eğitim programlarından akran zorbalığına kadar eğitim yaşamının içinden soruları ele alıyor. Yaşadığınız sorunları adlandırabilmeniz, çocuğunuzun haklarının hukuki dayanaklarını öğrenebilmeniz ve gerektiğinde başvuru yollarını kullanabilmeniz için yol gösteriyor.

Bu sayfalarda, çocuklarının eğitim hakkı için mücadele eden ailelerin deneyimleriyle hak savunucularının birikimi buluşuyor. Her çocuğun görüldüğü, dinlendiği ve okulun eşit bir parçası olduğu bir eğitim yaşamı için...

Eğitim bir lütuf değil, haktır. Bu hakkı hayata geçirmek kamunun yükümlülüğüdür.

İstanbul Barosu, İstiklal Caddesi, Orhan Adli Apaydın Sokak,
No:2, 34430, Beyoğlu/İSTANBUL
Telefon : +90 (212) 393 07 00
Fax : +90 (212) 293 89 60
Email: info@istanbulbarosu.org.tr

İstanbul Barosu Yayınları

ISBN : 978-625-91609-2-4

